

Контроль якості та безпечності сільськогосподарської продукції в умовах воєнного стану

*Олександр Юрійович Пустовіт¹, Олексій Юрійович Піддубний²,
Олександр Миколайович Браніцький³*

Опубліковано	Секція	УДК
30.01.2024	Право	349.42

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12795689>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Українські землі відомі своєю родючістю та врожайністю. Навіть попри воєнні дії на значній частині територій, Україна залишається лідером з експорту сільськогосподарської продукції. Одночасно з тим, усі стадії підготовки продукції до споживання або експорту зазнали певних змін, оскільки порушено звичні логістичні ланцюги, окуповано та заміновано значну частину територій. Таким чином, актуальним є питання обраної теми: які корективи вніс воєнний стан у процес контролю якості та безпечності продукції агропромислового комплексу? Автор має на меті дослідити новітнє законодавство у сфері контролю якості та здійснення фітосанітарних заходів в умовах воєнного стану. Об'єктом дослідження постає процес контролю та нагляду за придатністю сільськогосподарської продукції до споживання та/або транспортування. Предметами дослідження є законодавство у сфері безпечності харчових продуктів; норми аграрного права; права споживачів; функціонування продовольчої системи України. Завдання даної статті – провести аналіз та надати юрдину оцінку правовим нормам, пов'язаним з процесом контролю та нагляду за належною якістю сільгосппродукції. Розділ «Результати та обговорення» містить детальний опис проведеного дослідження з обґрунтуванням фактичних даних, а також первинні висновки стосовно порушеної проблеми. Стаття завершується висновками стосовно результатів проведеного дослідження.

Ключові слова: органи контролю, аграрне право, розвиток аграрного сектору.

Control of the quality and safety of agricultural products under martial law

Abstract. Ukrainian lands are known for their fertility and productivity. Despite the ongoing warfare in significant parts of the territory, Ukraine remains a leader in agricultural product exports. However, all stages of product preparation for consumption or export have

¹ кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільного та господарського права, юридичний факультет, Національний університет біоресурсів і природокористування України, ORCID: 0009-0003-6982-8826

² доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного та господарського права, юридичний факультет, Національний університет біоресурсів і природокористування України, ORCID: 0000-0003-4867-4613

³ кандидат юридичних наук, доцент, адвокат ORCID: 0009-0003-4092-3870

undergone certain changes due to disrupted logistical chains and the occupation and mining of significant territories. Therefore, the question of the chosen topic is relevant: what adjustments has the state of war made to the process of quality control and safety of the agro-industrial complex's products? The author aims to examine the latest legislation in the field of quality control and implementation of phytosanitary measures in conditions of a state of war. The object of the study is the process of controlling and monitoring the suitability of agricultural products for consumption and/or transportation. The subjects of the study are legislation in the field of food safety; norms of agrarian law; consumer rights; and the functioning of Ukraine's food system. The task of this article is to analyze and provide a legal assessment of the norms related to the process of controlling and monitoring the proper quality of agricultural products. The "Results and Discussion" section contains a detailed description of the conducted research with justification of factual data, as well as preliminary conclusions regarding the identified problem. The article concludes with conclusions regarding the results of the conducted research.

Keywords: control bodies, agrarian law, agricultural sector development.

Вступ

Навіть за умов повномасштабної війни аграрний сектор впевнено забезпечує виробництво сільськогосподарської сировини та постачання харчових продуктів на внутрішні й зовнішні ринки. Проте цей процес супроводжується значними фінансовими втратами через низькі ціни на зернові та олійні культури на внутрішньому ринку, ускладнений експорт та обмеженими можливостями відновлення матеріально-технічної бази та інфраструктурних об'єктів. Також виникали труднощі щодо відновлення обробітку земель, постраждалих у результаті війни. Таким чином, виникає питання підтримки належної якості для забезпечення зацікавленості на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Проблематиці питання контролю якості, а також безпечності продукції присвячено праці науковців, які є представниками різних галузевих юридичних, економічних і технічних наук. При написанні даної статті було зібрано та оброблено інформацію з робіт за авторством таких науковців як Н. Притульська, О. Ковальова, С. Щербина, А. Михайлов, Н.Вдовенко, Ю. Перегуда. Також автор звертався до деяких законодавчих актів, які містять регулюючі норми стосовно обговорюваної теми.

Результати

За умов воєнного стану питання безпечності харчових продуктів здобуло особливе значення. Але що таке безпека харчових продуктів? Це поняття охоплює процеси обробки, приготування та зберігання харчових продуктів так, щоб уникнути захворювань, спричинених їх вживанням. Виробники та постачальники харчових продуктів повинні дотримуватися ряду процедур, щоб уникнути потенційно серйозних небезпек для здоров'я споживачів. Іншими словами, їм слід забезпечити виробництво та реалізацію безпечних харчових продуктів.

Російське повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року серйозно підірвало виробництво та торгівлю продовольством у країні, загрожуючи продовольчій безпеці не лише України, а й світу. Атаки російської армії на сільське господарство України, такі як обстріли сільськогосподарських об'єктів та інфраструктури по всій території країни, мінування та спалювання сільськогосподарських угідь поруч з активними зонами бойових дій, п'ятимісячна блокада чорноморських портів (а також її відновлення у липні 2023 року) та підриг дамби Каховської ГЕС значно ускладнили роботу українського сільськогосподарського сектору. Хоча експортоорієнтований агробізнес зазнав найбільших втрат, особливо на початку конфлікту, сімейні фермерські

господарства та приватні селянські господарства змогли адаптуватися до екстремальних умов та забезпечити продовольством українську армію та населення [1].

Під час війни діють обмеження на проведення державних перевірок безпечності харчових продуктів [2]. На жаль, деякі виробники не дотримуються вимог та не впроваджують необхідні процедури та системи контролю безпеки харчів. Це призводить до зростання ризику для споживачів. Відновлення роботи контролюючих органів – державного, ринкового, метрологічного нагляду – є критично важливим для забезпечення безпеки харчових товарів [7]. Навіть при наявності критерію добровільності додержання стандартів важливо зберегти державний контроль, оскільки досвід показує, що його відсутність сприяє появі недобросовісних виробників, які ставлять свій прибуток вище за безпеку споживачів. В таких умовах якість та безпека харчових продуктів можуть ставитися під сумнів.

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) є центральним органом виконавчої влади, що підпорядковується Кабінету Міністрів України. Вона відповідає за реалізацію державної політики у сферах ветеринарної медицини, безпеки та якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин, ідентифікації та реєстрації тварин, а також санітарного законодавства і забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення [4].

На даний момент, зважаючи на наявний воєнний стан в Україні, контроль якості сільськогосподарської продукції урегульовано Постановою Кабінету Міністрів про «Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур, заходів державного контролю у сферах ветеринарної медицини, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів в умовах воєнного стану» [4]. Відповідно до даного документа, територіальні органи Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів виконують свої обов'язки за принципом екстериторіальності. Громадяни мають право звертатися для отримання документів, адміністративних послуг, визначених Законами України "Про карантин рослин" і "Про захист рослин", а також для проведення фітосанітарних процедур до будь-якого територіального органу Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Також їм надається можливість звертатися для проведення фітосанітарної експертизи (аналізу) до будь-якої фітосанітарної лабораторії, яка включена до Переліку фітосанітарних лабораторій, на їх вибір.

З огляду на розвиток воєнних дій на значній території України, Фітосанітарні процедури не проводяться на територіях, де тривають активні бойові дії, на територіях з наявністю державних електронних інформаційних ресурсів, а також на тимчасово окупованих територіях України, які включені до переліку територій, де відбуваються (або відбувалися) бойові дії або які тимчасово окуповані Російською Федерацією, за умови, що дата завершення бойових дій або тимчасової окупації не визначена [6].

Для забезпечення безпеки життя, державний фітосанітарний інспектор утримується від проведення фітосанітарних процедур, якщо існує публічна інформація про загрозу для його життя або здоров'я у момент проведення таких заходів [3]. Він негайно повідомляє про це територіальному органу Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Висновки

Україна має розвинутий сектор харчової промисловості, що не лише забезпечує внутрішнє населення країни продуктами харчування, а й дозволяє активно вести торгівлю на міжнародних ринках з ключовими сільськогосподарськими та продовольчими товарами. Україна є гарантом продовольчої безпеки та має великий потенціал для ринкового впливу на міжнародному рівні. Щодо перспектив можна сказати наступне: стратегія національного розвитку та торговельна політика не можуть

існувати без урахування таких важливих аспектів, як відповідальність виробника та забезпечення світового стандарту безпеки та якості продуктів. Під час воєнного конфлікту країна стикається, перш за все, із складнощами в логістиці, зокрема з скасуванням ввізного мита. Однак, навіть у таких умовах, питання безпеки продукції залишається нагальним. Це свідчить про необхідність мацерування дієвої та комплексної інфраструктури безпеки і якості аграрної та харчової продукції в Україні.

Список використаних джерел

1. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання: стаття Національного інституту стратегічних досліджень. За ред. В. Русана та Л. Жураковської. Київ, 2023. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/az_agrosector_15022024.pdf
2. Безпека і безпечність харчування під час і після війни»: Моніторинговий звіт. За ред. Л. Старікової. Київ, 2022. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/1876/files/ReportF_2022_12_14_09_45_37_750479.pdf
3. Вдовенко, Н. М., Перегуда, Ю. А., Коробова, Н. М., Яцун, А. Г. Вплив поведінкової та циркулярної економіки на розвиток системи управління виноробними підприємствами в умовах діджиталізації міжнародного бізнесу. *Академічні візії*, 2024. (32). URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1197>
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів від 02.09.2015 №667. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#Text>
5. Про Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур, заходів державного контролю у сферах ветеринарної медицини, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 №398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398-2022-%D0%BF#Text>
6. Перегуда Ю.А. Економічна ефективність технологій виробництва органічних добрив для малих та середніх підприємств. *Наука і техніка сьогодні* № 6 (34). 2024 С. 344-354 URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/issue/archive>
7. Vdovenko, N., Shaposhnykova, I., Krylov, D., Pereguda, Y., Adamenko, S., & Shut, S. (2024). INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF STATE REGULATION OF BUSINESS IN THE CONDITIONS OF THE CLOSED CYCLE TRANSFORMATION OF THE NATIONAL ECONOMY. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 46(2), 183–189. <https://doi.org/10.15544/mts.2024.19>